

Клевець К. В.

студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Скиба Е.К.

професор кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін, доктор філософських наук, доцент

ПРАВОСВІДОМІСТЬ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

Як явище духовного життя, право належить до сфери суспільної та індивідуальної свідомості. Норми права, нормативні акти, правозастосовні рішення та інші юридичні феномени можуть розглядатися як своєрідні теоретичні та практичні проекції культури, для позначення якої в цій якості науці необхідно спеціальне поняття. Таким поняттям, що відбиває особливий вимір правової реальності, виступає категорія права свідомість.

Правосвідомість робить активний вплив на регулювання всього різноманіття життєвих процесів в суспільстві і державі, сприяє консолідації громадян, всіх соціальних груп, підтримці і зміцненню цілісності суспільства, порядку в ньому. Здорова правосвідомість суспільства, повагу громадян до закону є основою фортеці держави, ефективного функціонування політичної і правової систем. Правові уявлення про справедливість прав і обов'язків людини, дозволів і заборон - все це впливає на формування мотивів і установок поведінки людини в правовій сфері життя суспільства, а через регулювання правової поведінки особистості виявляється активна роль права, правосвідомості.

Дослідження багатьох філософів і юристів в цій області склали значні праці. Правосвідомість найтіснішим чином пов'язана з філософськими теоріями, ідеологічними поглядами, релігійними доктринами. Деякі мислителі вважали, що норми права, їх обов'язковість і примусовість живуть лише у свідомості людей, тому право - явище психологічне (Л. Петражицький). Інші підкреслювали зовнішню примусовість права як зовнішнього кошти регулювання свободи людини (І. Кант, Г. Гегель). Треті вважали право класовим регулятором суспільних відносин (К. Маркс, В. І. Ленін). Четверті визнавали за правом роль оформлювача і гаранта природних прав людини (Ш. Монтеск'є, Ж. Ж. Руссо).

Правосвідомість - це сукупність ідей, поглядів, уявлень, почуттів, оцінок і установок, що виражають ставлення людей і соціальних спільнот до діючого, минулого і бажаного права. Носіями правосвідомості є різні суб'єкти права: особистість, громадські об'єднання, політичні партії, державні органи та їх посадові особи, юристи-науковці, юристи-практики, суспільство в цілому.

Правосвідомість служить саморегулятором поведінки людей і надає йому цілеспрямований характер. Вона орієнтує суб'єктів права в різних правових ситуаціях, дозволяє зробити правильний вибір, прийняти юридично значиме рішення. Правосвідомість проявляється на всіх стадіях механізму правового регулювання, впливає на функціонування практично кожного елемента правової системи.

Структура правосвідомості:

1) права психологія - переживання, почуття, настрої, звички, стереотипи, які виникають у людей в зв'язку з правовими нормами і практикою їх реалізації. Вона являє собою стихійний пласт правової свідомості (почуття справедливості, повага до прав і свобод людини, нетерпимість або, навпаки, байдужість до беззаконня, страх перед відповідальністю, емоційна реакція на правові явища);

2) права ідеологія - ідеї, теорії, погляди, які відображають і оцінюють правову реальність. Це більш глибоке осмислення суб'єктами правових явищ, що характеризує більш раціональний рівень правових оцінок. Права ідеологія - головний елемент в структурі правосвідомості. Відмінність правової ідеології від правової психології полягає в наступному: права психологія носить емоційний характер, складається стихійно, переважно на основі повсякденного досвіду людей.

Права ідеологія являє собою, перш за все, знання про право, складається на основі досліджень нормативно-правового матеріалу, наукової та навчальної літератури. Права ідеологія прагне, виявивши сутність і закономірності в бутті права, представити ці знання у вигляді певної догми. Разом з тим права психологія і права ідеологія тісно взаємопов'язані. Права психологія являє собою необхідний фон, на якому складаються правові погляди, ідеї, теорії.

Права свідомість виконує ряд основних функцій, а саме:

1) гносеологічна (пізнавальна) функція, яка передбачає накопичення знань про право і осмислення правових явищ;

2) регулятивна функція, яка реалізується через систему мотивів, ціннісних орієнтацій, правових установок, які виступають специфічним регулятором (внутрішнім регулятором) поведінки людей; оціночна функція, яка передбачає оцінку правових явищ: правової поведінки людей (в тому числі - власного поведінки), правових норм, правозастосовних органів і їх діяльності.

Оцінки можуть бути позитивними і негативними. Негативна оцінка права може носити конструктивний характер, коли пропонуються заходи щодо вдосконалення права і юридичної практики, і деструктивний характер, коли право відкидається як таке.

До праву можна підійти з різних позицій. В одному випадку дається тлумачення, коментар, конкретне роз'яснення виданого державою закону стосовно до приватного казусу стосовно приватного казусу або до питання про конституційність окремого закону. В іншому випадку вирішується пи-

тання про те, чи визнати його правомірність чи відкинути, чи можна його обґрунтувати або піддати критиці. З точки зору чинного права розпорядження правомірно завжди і тільки в тому випадку, якщо воно відповідає нормі, сформульованій в якості такої законодавчою владою. З точки зору теоретичного правосвідомості воля держави сама по собі ще не є кінцевим підставою права. Цей другий підхід - філософсько-правовий. По відношенню до діючого права теоретико-філософська правосвідомість зберігає свою відносну самостійність. З самого початку вони виступають як усвідомлення підстав правопорядку. І якщо згодом ці підстави, входячи в саме змісту законодавства (як в римському, так і буржуазному праві), використовуються як ідейний виправдання державної волі, то тим не менше філософія має право виступати і з критикою існуючої юридичної системи і всього правопорядку, який нею регулюється.

Звернення теоретичної правосвідомості до філософії і входження самої філософії в зміст правової проблеми, сприйняття її як власне філософської зазвичай буває пов'язано з переломними історичними епохами, а іноді і протиставляло перегляду конкретного змісту право встановлення і нового осмислення природи права. Це звернення правосвідомості до філософії відбувається всякий раз таким чином, що в поле його уваги потрапляє не просто та чи інша найбільш містка в даний час філософська концепція, а саме така, яка в найбільшій мірі відповідає ідеологічним правовим потребам йде до панування або вже пануючого соціального шару .

Розмежування між правовими нормами, нормами релігії та нормами моралі йде за наступними характеристиками: по-перше, по тому авторитету, який встановлює правило (в праві - зовнішній авторитет: інші люди, суворо визначено і особливо уповноважені; в релігії - воля Божа; в моралі - внутрішній авторитет, голос совісті); по-друге, по тому порядку, в якому правило формулюється (в праві - послідовність проходження правила через строго встановлені етапи розгляду, в якому беруть участь багато людей; в релігії - соборна виклад одкровення, даного обраним людям, в моралі - самостійне сприйняття і формулювання голосу совісті, даного кожному особно); по-третє, по тому, хто отримав припис (у праві - всякий член спільноти, вказаний в нормі, незалежно від його згоди і визнання; в релігії - всі члени даної конфесії, тобто люди, які сповідують одну віру; в моралі - добровільно визнали вимоги совісті); по-четверте, по тому поведінки, що може, однак, привести і до розгляду душевного стану; в релігії - внутрішнє поведінку, що виростає з глибини душі, і зовнішнє статутне поведінку; в моралі - внутрішнє поведінку, що виражається і в зовнішніх вчинках); і, нарешті, по-п'яте, за санкцією (в праві - загроза неприємними наслідками і зовнішні спонукальні заходи; в релігії - гнів і суд Божий над грішниками; в моралі - докір совісті і почуття провини). Область правосвідомості в першу чергу - це узаконені владою держави нормативи; юридичні кодекси і норми, постанови та укази. Ця область правосвідомості термінологічно позначається як «законоположення», « юридичний

закон », «чинне право ».

Від цих правоположень відрізняють правосвідомість в більш вузькому сенсі як недокументовану і неофіційну форму правового мислення (а також волі і почуттів). За способом свого буття ця сфера правосвідомості значно відрізняється від першої.

Цінність права - порожнє поняття, якщо не зізнається, що суворе право (право, яке відповідає своєму поняттю) - вельми пізніше, зовсім не традиційне і не таке вже неминуче породження історії. Воно потребує того, щоб ми відділяли його від нормативних утворень, традиційно іменувалися правом, але насправді заслуговують такої назви в кращому випадку тому, що вони не були мораллю, релігією або зводом правил розсудливості. В цьому сенсі можна і потрібно затверджувати, що і антична демократія, існувала на ґрунті повного невідання прав людини; і первісне християнство, яке виявило сильну тенденцію до розуміння свободи совісті як невідчужуване особистого.

Людині неможливо не мати правосвідомості; її має кожен, хто усвідомлює, що, крім нього, на світі є інші люди. Людина має правосвідомість незалежно від того, знає він про це чи не знає, дорожить цим надбанням або ставиться до нього зневажливо. Все життя людини і вся доля його складаються за участю правосвідомості та під її керівництвом. Жити значить для людини жити правосвідомістю, в його функції і в його термінах, бо воно залишається завжди одною з великих і необхідних форм людського життя. Вона живе в душі і тоді, коли ще відсутнє позитивне право коли немає ще ні "закону", ні "звичаю", коли ніякий "авторитет" ще не висловився у "правовій", вірній поведінці.

Наївне, напівсвідоме, безпосереднє переконання в тому, що не всі зовнішні діяння людей однаково припустимі й "вірні", що є зовсім "нестерпні" вчинки і є "справедливі" результати і рішення, - це переконання, ще не знає про відмінності "права і моралі" лежить в основі будь-якого "закону" і "звичаю" і генетично передує всякій правотворчості. і навіть в тих випадках, коли зміст звичаю і закону визначається своєкорисливим інтересом сильного, коли право є несправедливим або "поганим" правом, - в підставі його лежить все те ж безпосереднє переконання в необхідності і можливості відрізнити "вірну" і "допустиму" поведінку від "неправильного" і "неприпустимого" і регулювати життя людей на підставі цього загальнообов'язкового критерію.

Правосвідомість - це категорія філософії права, що відображає ставлення людей до права, правового способу життя в системі правових знань, правових почуттів, переконань, вольових установок; вона виробляє оцінку стосовно діючої в суспільстві правової теорії та юридичної практики, визначає можливі шляхи їх вдосконалення, виходячи з вимог природного права, загальнолюдських цінностей, прав і свобод людини і громадянина.

Правова свідомість повинна ґрунтуватись на вимогах природного та позитивного права, загальнолюдських цінностях, історичному досвіді країни, національному менталітеті, традиціях народу, світових правових і культур-

них надбаннях. Тому, щоб підготувати громадян до сприйняття нових демократичних цінностей, необхідно виховати у них таку правосвідомість, яка б відповідала не тільки загальнолюдським цінностям, принципам міжнародного права, але й історичним традиціям та менталітету народу.

1. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: Підручник для юрид. спец. вузів. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. - 472 с.
2. Кузнецов В.І. Філософія права. Історія та сучасність: Навч. посібник. - К.: ВД Стіло: ПЦ Фоліант, 2003. - 382 с
3. Філософія права / Под ред. В.С. Нерсисянца. - М.: НОРМА, 2000. - 256 с.
4. Філософія права: Хрестоматія / Под ред. Н.И. Панова. - К.: ИД Ин- Юре, 2002. - 382 с.
5. Шкода В.В. Вступ до правової філософії. - Х.: Фоліо, 1997. - 223 с.
6. Циппеліус Р. Філософія права: Підручник. - К.: Тандем, 2000. - 300 с.
7. Філософія права : навч. посіб. / [О. Г. Данильян, Л. Д. Байрачна, С. І. Максимов та ін.] ; за заг. ред. О. Г. Данильяна. - Харків : Право, 2009. - 208 с.

Коломоєць К.Ю.

Студент групи ЮЗ - 442

Науковий керівник:

Поліщук М.Г.

кандидат юридичних наук

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА В УКРАЇНІ

Тваринництво є провідною галуззю сільського господарства щодо утримання та розведення в умовах промислового вирощування сільськогосподарських тварин для отримання продуктів харчування (консерви м'ясні, м'ясо-рослинні та рибні, сири, молоко та молочні продукти, продукти дитячого харчування, маргарин, жири, ковбасні вироби та ін.) і сировини тваринного походження для переробної промисловості. Включає в себе скотарство, свинарство, вівчарство, козівництво, конярство, рибництво, бджільництво, звірівництво, кролівництво, птахівництво тощо.

За рахунок галузі тваринництва значною мірою розв'язуються питання матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських товаро-виробників, проводиться комплекс сільськогосподарських робіт, здійснюється оплата праці та паїв членів і працівників сільськогосподарських підприємств. Так, забезпечення ефективності здійснення сільськогосподарської діяльності